

Les 117 – Antwoorden

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord חיבר, חִבֵּר chibber [pi'el] Optellen, samenbinden, enz.

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon
Ik (m)	מְחַבֵּר m ^e chaber	חִיבַרְתִּי chibbartie	אֶחְבֵּר a ^a chaber	אֲנִי
Ik (v)	מְחַבֵּרֶת m ^e chabèrèt	חִיבַרְתִּי chibbartie	אֶחְבֵּר a ^a chaber	אֲנִי
Jij (m)	מְחַבֵּר m ^e chaber	חִיבַרְתָּ chibbartá	תְּחַבֵּר t ^e chaber	אַתָּה
Jij (v)	מְחַבֵּרֶת m ^e chabèrèt	חִיבַרְתָּ chibbart	תְּחַבְּרִי t ^e chabrie	אַת
Hij	מְחַבֵּר m ^e chaber	חִיבֵר chibber	יְחַבֵּר y ^e chaber	הוא
Zij	מְחַבֵּרֶת m ^e chabèrèt	חִיבְרָה chibráh	תְּחַבֵּר t ^e chaber	היא
Wij (m)	מְחַבְּרִים m ^e chabriem	חִיבַרְנוּ chibbarnoe	נְחַבֵּר n ^e chaber	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	מְחַבְּרוֹת m ^e chabrot	חִיבַרְנוּ chibbarnoe	נְחַבֵּר n ^e chaber	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	מְחַבְּרִים m ^e chabriem	חִיבַרְתֶּם chibbartèm	תְּחַבְּרוּ t ^e chabroe	אַתֶּם
Jullie (v)	מְחַבְּרוֹת m ^e chabrot	חִיבַרְתֶּן chibbartèn	תְּחַבְּרוּ t ^e chabroe	אַתֶּן
Zij (m)	מְחַבְּרִים m ^e chabriem	חִיבְרוּ chibroe	יְחַבְּרוּ y ^e chabroe	הֵם
Zij (v)	מְחַבְּרוֹת m ^e chabrot	חִיבְרוּ chibroe	יְחַבְּרוּ y ^e chabroe	הֵן

Gebiedende wijs: m: מחבר chaber, v: מחברי chabrie, mv: מחברו chabroe, infinitief: לחבר l^echaber

Opdracht 2: Vervoeg het werkwoord עבד ávad [pa'al] Werken

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon
Ik (m)	עוֹבֵד oved	עֲבַדְתִּי ávadtie	אֶעֱבֹד è'èvod	אֲנִי
Ik (v)	עוֹבְדָת ovèdèt	עֲבַדְתִּי ávadtie	אֶעֱבֹד è'èvod	אֲנִי
Jij (m)	עוֹבֵד oved	עֲבַדְתָּ ávadtá	תְּעֹבֹד ta'avod	אַתָּה
Jij (v)	עוֹבְדָת ovèdèt	עֲבַדְתָּ ávadt	תְּעֹבְדִי ta'avdie	אַת
Hij	עוֹבֵד oved	עָבַד ávad	יְעֹבֹד ya'avod	הוא
Zij	עוֹבְדָת ovèdèt	עָבְדָה áv ^e dáh	תְּעֹבֹד ta'avod	היא
Wij (m)	עוֹבְדִים ov'diem	עֲבַדְנוּ ávadvnoe	נְעֹבֹד na'avod	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	עוֹבְדוֹת ov'dot	עֲבַדְנוּ ávadvnoe	נְעֹבֹד na'avod	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	עוֹבְדִים ov'diem	עֲבַדְתֶּם avadtèm	תְּעֹבְדוּ ta'avdoe	אַתֶּם
Jullie (v)	עוֹבְדוֹת ov'dot	עֲבַדְתֶּן avadtèn	תְּעֹבְדוּ ta'avdoe	אַתֶּן
Zij (m)	עוֹבְדִים ov'diem	עָבְדוּ ávdoe	יְעֹבְדוּ ya'avdoe	הֵם
Zij (v)	עוֹבְדוֹת ov'dot	עָבְדוּ ávdoe	יְעֹבְדוּ ya'avdoe	הֵן

Gebiedende wijs: m: עבד avod, v: עבדי ivdie, meervoud: עבדו ivdoe, infinitief: לעבד la'avod

Opdracht 3:

אני הולך/הולכת הביתה כי אני רוצה/רוצה לאכול anie holech/holèchèt habayitáh kie anie rotzèh/rotzáh l ^e èchol	חברות מחברת בני אדם chaveroet m ^e chabèrèt b ^e ne ádám Vriendschap [ver]bindt mensen [samen]
Ik (m/v) ga naar huis want ik wil eten	Ik werk ook 's avonds
הוא רואה את הבית שבו [הוא] יעבוד hoe ro'èh èt habayit sh ^e bo [hoe] ya'avod	אני גם עובד בערב anie gam oved ba'èrèv
Hij ziet het huis waarin hij zal werken	Zij zijn vriend en vriendin
שבו = ו + ב + ש, dat + in + hij/het, zie les 34	הם חבר וחברה hem cháver w ^e ch ^a veráh
אני עובד אף שאני חולה anie oved af sh ^e 'anie cholèh	Ik ga een brood bakken zodra ik thuis ben
Ik werk hoewel [zelfs terwijl] ik ziek ben	אני אופה לחם כשאני בבית anie ofèh lèchèm k'sh ^e 'anie babayiet
החתול הוא אכן אדום hèchátuel hoe áchen ádom	כ + ש + אני = כשאני
De kat is inderdaad rood	Wij zullen vluchten als het niet veilig is
אני בבית עקב אני שובת anie babayit eqèv anie shovet	אנחנו נברח אם זה לא בטוח anachnoe nivrach im zèh lo bátoe'ach – of:
Ik ben in huis/thuis omdat ik staak/staker ben	אנחנו נברח אם אין זה בטוח anachnoe nivrach im en zèh bátoe'ach – of:
היא לא הולכת לבית הספר עקב החגים hie lo holèchèt l ^e vet hasefèr eqèv hachagiem	אנחנו נברח אם זה אין בטוח anachnoe nivrach im zèh en bátoe'ach
Zij gaat niet naar school wegens de feestdagen	ויאמר אליהם: הושע, אם-עם-רב wayomèr a ^l ehèm y ^e hoshoe'a im-am-rav
אני לא רוצה/רוצה את המכונית בגלל זאת יקרה מדי anie lo rotzèh/rotzáh èt hamm ^e choniet biglal zot y ^e qárah midday	En sprak tot-hen Jozua: Indien-groot-volk; en/toen Jozua zei tot hen: Indien u een groot volk bent; Jozua 17:15 begin
Ik (m/v) wil de auto niet want zij is te duur	

Les 118 – Judaïca 26 – Yom Yerushalayim

De Oude Stad van Jeruzalem werd tijdens de Zesdaagse Oorlog in 1967 bevrijd, na 19 jaar van Jordaanse bezetting. Dit wordt jaarlijks herdacht tijdens Jeruzalemdag.

Nadat Israël in 1948 zijn onafhankelijkheid uitriep, werd het aangevallen door Arabische buurlanden, waaronder vanuit het oosten Jordanië, dat het gedeelte van het land veroverde dat we nu de Westbank of de Westelijke Jordanoever noemen, inclusief het oostelijke deel van Jeruzalem met de ommuurde Oude Stad. De Joodse inwoners van de stad werden gedwongen te vertrekken, en de helft van de 58 synagogen in de Oude Stad werd vernield, en de Joodse begraafplaats op de Olijfberg werd geplunderd; de grafstenen werden gebruikt als plaveisel en als bouw materiaal. De Hebreeuwse Universiteit en een ziekenhuis vormden enclaves in Jordaanse gebieden en waren niet toegankelijk. Op 7 juni 1967/28 Iyar, op de tweede dag van de Zesdaagse Oorlog, bevrijdden de Israëlische strijdkrachten de Oude Stad van Jeruzalem en herenigden de stad.

Video www.youtube.com/watch?v=BgO_FLwc-ZQ laat beelden zien van Jeruzalem in 1936 en de inname van de stad in 1967.

De minister van Defensie, Moshe Dayan, verklaarde toen 'Vanochtend heeft het Israëlische leger Jeruzalem bevrijd. We hebben Jeruzalem herenigd, de verdeelde hoofdstad van Israël. Wij zijn teruggekeerd naar de heiligste van onze heilige plaatsen, om er nooit meer van te scheiden. Onze Arabische burens reiken wij, ook in dit uur – en met nadruk op in dit uur – onze hand in vrede. En aan onze christelijke en islamitische medeburgers beloven wij plechtig volledige religieuze vrijheid en rechten. We zijn niet naar Jeruzalem gekomen vanwege de heilige plaatsen van andere volken en zullen ons niet bemoeien met de aanhangers van andere religies, maar om zijn geheel te beschermen en om daar samen te leven met anderen, in eenheid.'

Yom Yerushalayim

Op 12 mei 1968 stelde de regering een nieuwe

feestdag in, Jeruzalemdag, of Yom Yerushalayim, te vieren op 28 Iyar (mei/juni), de datum op de Hebreeuwse kalender waarop de gedeelde stad Jeruzalem werd herenigd en de hele stad onder Israëlisch bestuur werd gesteld. Het Opperrabbinat van Israël heeft deze dag tot een kleine religieuze feestdag verklaard, om God te danken voor de wonderbare overwinning van de Zesdaagse Oorlog en voor het beantwoorden van het 2000 jaar oude gebed 'Volgend jaar in Jeruzalem'.

Op 23 maart 1998 nam de Knesset de Jeruzalemdag Wet aan, waardoor deze dag een nationale feestdag werd.

Jonge Israëli's dansten bij de Westelijke Muur na de hereniging van Jeruzalem in 1967.

De dag is vol feestelijkheden. Enkele zijn religieus, waaronder het uitspreken van een gebed van lofprijzing en dank in de synagogen, en de herdenking van degenen die stierven tijdens de Zesdaagse Oorlog. De burgemeester van Jeruzalem houdt een feestelijke receptie in het stadhuis.

Rikoes Degalim is de (omstreden) Vlaggenparade, waarbij duizenden met Israëlische vlaggen lopen van het nieuwe centrum van de stad naar de Westelijke Muur, in het hart van de Oude Stad. De route loopt ook door Arabische wijken, wat soms tot gewelddadigheden leidde.

Lied 'Jeruzalem van Goud'

Het lied 'Jeruzalem van Goud' (Hebreeuws: ירושלים של זהב, Yerushalayim Shel Zahav) is een populair Israëlisch lied, in 1967 geschreven door Naomi Shemer. Het oorspronkelijke lied beschreef dat het Joodse volk al 2000 jaar verlangt om terug te keren naar Jeruzalem.

Na de Zesdaagse Oorlog voegde Shemer een laatste vers toe, om de hereniging van Jeruzalem onder Israëlische controle te vieren.

In de tijd dat zij het lied schreef, was de Oude Stad onder Jordaan bestuurd. Joden hadden er geen toegang, en veel heilige plaatsen waren ontheiligd. Slechts drie weken nadat het lied werd gepubliceerd, brak de Zesdaagse Oorlog uit. Het lied was de strijdkreet en morele opkikker van de Israëliëse troepen. Shemer zong het zelfs voor hen vóór de oorlog.

Op 7 juni veroverde het Israëliëse leger het oostelijke deel van Jeruzalem en de Oude Stad op de Jordaniërs. Toen Shemer de para's 'Jeruzalem van Goud' hoorde zingen bij de Westelijke Muur, schreef ze een laatste vers, waarin ze de klaagzang in het tweede vers omkeerde. De regel over shofars die vanaf de Tempelberg klinken verwijst naar een gebeurtenis die daadwerkelijk op 7 juni plaatsvond.

De naam Jeruzalem, יְרוּשָׁלַיִם, Yeroeshálayim

De naam Jeruzalem is afkomstig van het Hebreeuwse woord voor vrede, heelheid, welzijn, שָׁלוֹם, shalom. Dit is verwant aan de werkwoorden שָׁלַם shálem, volledig zijn, compleet zijn, en שָׁלַם shillem, (uit)betalen. Een betaling of transactie in ruil voor goederen herstelt de vrede tussen twee partijen. Jeruzalem was de plaats waar de Here Jezus de losprijs betaalde. Zo heeft de achterliggende betekenis van de door God gekozen stad Jeruzalem een rijke betekenis.

Het eerste deel van de naam is volgens de midrash afgeleid van Jahweh yireh, de Heer zal voorzien, (Genesis 22:14), afgeleid van het werkwoord רָאָה rá'áh, zien, voorzien. De berg waarvan God zei dat Abraham daar zijn enige zoon moest offeren, was de berg Moria. Dat was dezelfde plaats waar Salomo de eerste tempel bouwde en waar Nehemia de tweede tempel bouwde.

Abraham nam zijn zoon naar dezelfde plaats waar nu Jeruzalem ligt. Izaäk klom dezelfde berg op, terwijl hij het hout droeg op z'n rug, dat bestemd was om hem op te offeren. Maar God hield Abraham tegen en zorgde voor een ram om geofferd te worden in Izaäks plaats. 'En Abraham gaf die plaats de naam: Jahweh-yireh. Daarom wordt heden ten dage gezegd: Op de berg van de HEERE zal erin voorzien worden.'

Woordenschat. En wat u hier niet vindt, staat in de woordenlijst [Les-110A](#)

אוֹרֶן, אֹרֶן	orèn (m)	Pijnboom	אוֹרְנַיִם, אֹרְנַיִם	orániem	Pijnboomen
בוֹר	bor (m!)	Put, kuil; hier: cistern.	בוֹרוֹת	borot	Putten, cisternen
חָזַר	cházar [pa'al]	Terugkeren, herhalen			
חִלּוֹם	chalom (m!)	Droom	חִלּוֹמוֹת	chalomot	Dromen
יָבֵשׁ	yávesh [pa'al]; (bn)	Uitgedroogd zijn; droog			
יָלַל, יִלְלֵ	yillel [pi'el]	Huilen, janken, miauwen			
כִּכָּר, כִּכְרֵ	kikár (v)	Plein; breed dal			
נְחוֹשֶׁת, נְחוֹשֵׁת	n ^e choshèt (v)	Koper; brons			
קָשַׁר	qáshar [pa'al]	(ver)binden (aan), dichtbinden	לְקַשֵּׁר		
רֵיחַ	re'ach (m!)	Reuk, geur	רֵיחוֹת	rechot	Reuken, geuren
רֵק, רֵיק	req (bn)	Leeg, vacant, hol, lichthartig			
שָׁב, שׁוּב	sháv, shov [pa'al]	Terugkeren			
שָׁבָה	sháváh [pa'al]	Gevangen nemen			
שָׁבוּעַ, שְׁבוּעָה	shavoey (m), sh ^e voeyáh (v)	Gevangene			
אַחֲרוֹן	ach ^a ron (bn)	Laatste, achterste	נְשִׁיָּה	n ^e shiqáh (v)	Kus, zoen
אַלְפֵי-	alfe- ... (tw)	Duizenden ...	סֵלַע	sèla (m)	Rots, berg
בָּדָד	bádád (bw)	Alleen, eenzaam	עַרְבֵיִים	arba'iem	(Bij) schemering
הֲלֹא	h ^a lo	Toch, nietwaar?	עֲתִיק	attieq (bn)	Oud, antiek
זָהָב	záháv (m)	Goud	פְּעֻמוֹן	pa ^a mon (m)	Klok, bel
יָרַד	yárad [pa'al]	Afdalen, neerdalen (82)	צְלוֹל	tzáloel (bn)	Helder, puur, zuiver
מְעָרָה	m ^e áráh (v)	Grot, spelonk	צָעִיר	tzá'ier (bn)	Jong
מְשׁוֹרֵר	m ^e shorer (m)	Dichter	צָרַב	tzárav [pa'al]	Branden, schrijnen
נָשָׂא	násá [pa'al]	Dragen	תַּרְדֵּמָה	tardemáh (v)	Diepe slaap

Opdracht: Beluister het lied Yerushalayim Shel Zahav. Het aantal verzen en volgorde verschilt per uitvoering. Noteer de uitspraak en de vertaling.

<https://www.youtube.com/watch?v=JH8gtdDA5x0> met Engelse ondertiteling,

<https://www.youtube.com/watch?v=72QC8EGnxTw> met Hebreeuwse en Engelse ondertiteling

<https://www.youtube.com/watch?v=HofjyNji2ZE>, met Engelse ondertiteling.

<https://www.youtube.com/watch?v=wvm11wYfgbY>, met uitspraak en Engelse vertaling

אָויר הַרִים צָלוּל כִּינ
וְרִיחַ אוֹרְנִים
נִישָׂא בְרוּחַ הָעֶרְבִיִּים
עִם קוֹל פְּעֻמוֹנִים
וּבִתְרַדְמַת אֵלֶן וְאֶבֶן
שְׂבוּיָהּ בְּחִלּוּמָהּ
הָעִיר אֲשֶׁר בְּדָד יוֹשֶׁבֶת
וּבִלְבָּהּ חוֹמָה

יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל זָהָב
וְשֶׁל נְחוֹשֶׁת וְשֶׁל אוֹר
הֲלֵא לְכֹל שִׁירֵיךָ
אֲנִי כִּינּוֹר

אֵיכָה יִבְשׂוּ בּוֹרוֹת הַמַּיִם
כִּיכֶר־הַשּׁוֹק רִיקָה
וְאֵין פּוֹקֵד אֶת הַר־הַבַּיִת
בְּעִיר הָעֵתִיקָה
וּבְמַעְרֹת אֲשֶׁר בְּסֻלַּע
מִיִּלְלוֹת רוּחוֹת
וְאֵין יוֹרֵד אֶל יַם־הַמֶּלַח
בְּדֶרֶךְ יְרִיחוֹ

אֶךְ בְּבוֹאֵי הַיּוֹם לְשִׁיר לְךָ
וְלָךְ לְקִשּׁוֹר כְּתָרִים
קְטוֹנֹתֵי מִצְעִיר בְּנֵיךָ
וּמֵאַחֲרוֹן הַמְּשׁוֹרְרִים
כִּי שָׁמַךְ צוֹרֵב אֶת הַשְּׁפִתַיִם
כְּנִשְׁיֶקֶת־שַׁרְף
אִם אֲשַׁכְּחֶךָ יְרוּשָׁלַיִם
אֲשֶׁר כּוֹלָה זָהָב

חֲזַרְנוּ אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם
לְשׁוֹק וְלִכְיֹר
שׁוֹפֵר קוֹרָא בְּהַר־הַבַּיִת
בְּעִיר הָעֵתִיקָה
וּבְמַעְרֹת אֲשֶׁר בְּסֻלַּע
אֶלְפֵי שְׂמֵשׁוֹת זֹרְחוֹת
נִשׁוּב נִרְדֵּ אֶל יַם־הַמֶּלַח
בְּדֶרֶךְ יְרִיחוֹ

Bronnen: unitedwithisrael.org/6-day-war-day-by-day/, (informatie)

lyricstranslate.com/nl/yerushalayim-shel-zahav-jerusalem-gold.html (liedtekst)

https://en.wikipedia.org/wiki/Jerusalem_of_Gold (informatie)

http://israelforever.org/images/celebrating/Yerushalayim_Shel_Zavhav.png (liedtekst)

<https://www.dirkvangenderen.nl/2015/10/15/bid-juist-nu-om-vrede-voor-jeruzalem/> (naam)

Zie ook: Video <https://www.youtube.com/watch?v=dqM5FlpVVr0> met beelden van de verovering van Jeruzalem tijdens de Zesdaagse oorlog in 1967

unitedwithisrael.org/jerusalem-day-happened-48-years-ago, historie,

www.youtube.com/watch?v=YFwPPN5u7a4 Video van de feestelijkheden in 2015.

<http://www.cs.wustl.edu/~cytron/music/ysz.pdf> Muziek van Yerushalayim Shel Zahav